

Hembygden

i Medelpad & Ångermanland

NR. 1 2014

Tema: Arkiv – en kunskapskälla

INNEHÅLL

STYRNÄS HEMBYGDSFÖRENING	3	EN ÅDALSHISTORIA FRÅN 1800-TALET'S BÖRJAN	16
MIN HEMBYGD I ARKIVEN	6	MIN BARNDOMS HJÄLTAR	18
BYGDEBAND – ETT BYGDEARKIV PÅ NÄTET	9	SIDENSJÖ HEMBYGDSFÖRENING'S ARKIV	20
VAD DOMBÖCKERNA KAN GE SLÄKTFORSKARE	11	NILS GUNNARS TAVLA.....	21
LINNÉLÄRLJUNGEN PEHR LÖFLINGS URSPRUNG	12	HUR KALLT KAN DET BLI?	23

Ledaren

Nu har ännu ett steg tagits i vårt arbete med att öka intresset i våra föreningar för de arkiv, som finns på hembygdsgårdarna. Den 25 januari genomfördes den första kursen i "Arkivkunskap" i Fränsta i vårt projekt "Hembygdens kulturarv Västernorrland". Ledare var Elisabeth Sundqvist och Karl-Ingvar Ångström. Tillsammans lade de en grund för det fortsatta arbetet ute i föreningarna. Det arbetet är tänkt att ske i studiecirkelform. Nu ska vi äntligen ta tag i arkivmaterialet och gör det sökbar för intresserade.

Våra arkiv är för många ett riktigt dåligt samvete. Ofta finns hela eller delar av det i papperskartonger, som skänkts till hembygdsgården när ett hus städats ut i samband med ett dödsfall. Där har dokumenten blivit liggande. Ofta står sedan kartongerna i olämpliga lokaler med i värsta fall fuktig miljö och risk för angrepp av skadedjur.

Första steget blir nu att vi går igenom kartongerna och sorterar innehållet samt lägger dokumenten i riktiga arkivlådor. Nästa steg blir att skanna in papperen och fotografierna och göra dem sökbara. Några föreningar har kommit långt och de kan bli viktiga förebilder för oss andra.

Genom vårt projekt, som fått stöd från EU och Landstinget Västernorrland, har vi möjlighet att få hjälp med att komma igång och göra rätt från början. Så nu, när de flesta hembygdsgårdar sover sin törnrosasömn i väntan på sommarens aktiviteter, är det dags att kavla upp ärmarna och ta itu med arki-

ven. Tänk på att en viktig del av bygdens kulturarv ligger gömd där i kartongerna och väntar på att bli upptäckta. Det kan bli en spännande och rolig verksamhet i föreningen. Vad får vi veta, som vi inte visste? Hur ska vi presentera våra "fynd" för besökare i sommar? Kan vi locka medlemmar utanför styrelsen med att vara med på vår skattjakt?

I många år har vi strävat på med att vårda hus och föremål, samt samlat ihop pengar för underhåll till dessa byggnader. Nu är det dags att ta tag i arkiven, nu när vi kan få stöd i det arbetet. Så låt hammaren vila i vår och bläddra i papperen istället. Men tänk på att använda munskydd och vantar om lådorna har stått så att fukt, möss och andra skadedjur har haft tillgång till arkivet. Sorkfeber är inte att leka med.

Vi i Hembygdens redaktion kommer att följa ert arbete. Skriv gärna om det och om era fynd så kan vi alla få ta del av dem. Och glöm inte att arbetet bäst bedrivs i studiecirkelform. Vuxenskolan är beredd att stödja oss med förslag om lämpligt studiematerial.

Nästa nummer av Hembygden handlar om båttrafik på älvar och hav. Vi vill ha ditt bidrag senast den 25 april.

Margareta Johansson

ordf. Medelpads hembygdsförbund

Göte Nordmar

ordf. Ångermanlands hembygdsförbund

Styrnäs Hembygdsförening

Hembygdsgården efter upprustning.

Den 27 april 1979 samlades 36 Styrnäsbor till ett möte i Myckelby skola för att fatta beslut om att återuppliva den vilande hembygdsföreningen som bildats 1938 eller att bilda en ny förening. Alternativet med ett återupplivande av den gamla föreningen skulle emellertid innebära ett icke önskvärt dröjsmål med föreningsbildandet då de 1938 antagna stadgarna inte på alla punkter överensstämde med de normalstadgar som övriga hembygdsföreningar antagit. Stadgeförändringar kräver som bekant att förändringar måste underkastas godkännande av två föreningsmöte med mellanliggande årsmöte.

Beslut fattades därför att bilda en ny förening med namnet Styrnäs Hembygdsförening och anta hembygdsrörelsens normalstadgar. Den gamla föreningens kassa bestående av en bankbok med saldo 146:10 samt 585 kr i kontanter överlämnades av Helmer Melin som varande kassör i den vilande föreningen.

Det angelägna motivet till bildandet av Styrnäs Hembygdsförening var den möjlighet som yppats att kunna förvärva Myckelby skola för den symboliska summan av 100 kr av Styrnäs församling på de villkor som tidigare erbjudits till Styrnäs Pensionärsförening, som emellertid avstått erbjudandet. Myckelby skola byggdes 1902 på initiativ av Henrik Olof Näsmark, som också skänkte den mark varpå

skolan är byggd. Skolan fungerande i många år som utbildningslokal för bygdens barn och inhyste förutom två skolsalar även bostad för läraren. När den nya Styrnässkolan i Lo stod klar 1953 avvecklades verksamheten och Myckelby skola stod sedan mer eller mindre oanvänd fram till dess att den nya Styrnäs Hembygdsförening tog över 1979.

Nu följde en bråd tid för att rusta upp den gamla skolbyggnaden, men entusiasmen i bygden var stor och ett otal gåvor i form

av pengar och utrustning skänktes till föreningen för skolans upprustning.

Därutöver utfördes ett stort antal dagsverken på frivillig basis av bygdeinnevånarna i samband med att vitala funktioner såsom köksutrustning, vattenförsörjning, toaletter och avloppssystem installerades och nödvändiga nybyggnads- och underhållsarbeten för fastighetens bevarande genomfördes. Under de första åren rödfärgades också skolan och försågs med nytt plåttak. Myckelby skola har alltsedan starten varit säte för Styrnäs Hembygdsförenings verksamhet.

Föreningens målsättning att värna känslan för hembygden, dess natur och traditioner har bl.a. tagit sig uttryck i att anordna en årlig sommarfest i juli som inleds med friluftsgudstjänst och där det under många år serverades en "aftavarn" med tradi-

Myckelby skola före upprustning.

Hembygden

i Medelpad & Ångermanland

Redaktör och ansvarig utgivare:

Anders Sällvin
Tel 070-66 21 500 / 060-421 08
anders.sallvin@hotmail.com

Hembygden i Medelpad & Ångermanland

utges av Medelpads och Ångermanlands Hembygdsförbund i 4 nummer årligen. Distribueras gratis i 10 ex. till samtliga hembygdsföreningar anslutna till förbunden.

Prenumeration 100:-/år, insättes på BG 5491-5806. Ange "Prenumeration Hembygden" samt ditt namn och din adress.

Lösnummer 40:- kan beställas av
Anders Sällvin: 070-66 21 500 / 060-421 08

Redaktionskommitté

Ann Renström
ann.renstrom@telia.com
Tel. 0612-214 16
Sunnanåker 301, 873 92 Bollstabruk

Margareta Johansson
margareta@vaxtfoto.se
Tel. 060-931 11
Östlönning 120, 860 40 Indal

Laila Söderström
laila.soderstrom@telia.com
Tel. 0613-331 15
Skallsta 504, 872 98 Noraström

Anders Sällvin
anders.sallvin@hotmail.com
Tel. 060-421 08
Åstön 765, 860 35 Söråker

ISSN 1100-0554

Form & tryck: Accidens, Sundsvall.

Besök våra hemsidor

www.hembygd.se/medelpad
www.hembygd.se/angermanland

Kommande nummer

Manusstopp: 25 april
Tema: Båttrafik på älvar och hav

Omslagsbild:

Läs om vad domböckerna kan ge på sidan 11!
Foto: Olof Ulander.

Sommarfest vid hembygdsgården. Foto: Lennart Forsberg.

tionella rätter såsom gammost, kalvdans, tätmjolk, blanna och hembakat tunnbröd. På senare år har menyn moderniserats till laxklämma och utöver traditionell underhållning har mer fokus lagts på arrangemang t.ex. "Pippi Långstrump" och "Mini Zoo" som vänder sig till en yngre publik. Hembygdifesten är ett tillfälle när utflyttade Styrnäsbor kan återuppleva sin hembygd och ger möjlighet att träffa släkt, vänner och bekanta under trivsamma former.

Ett annat traditionsbundet arrangemang är gökottan på de Melinska höjderna i Viett där en friluftsgudstjänst anordnas i samarbete med Styrnäs församling i arla sommartid.

Utöver detta anordnas Hembygdsgårdens Dag första söndagen i augusti och vanligen en surströmmingsfest på höstkanten om deltagarantalet blir tillräckligt.

På senare år driver Styrnäs Hembygdsförening ett sommarcafé veckan efter sommarfesten vid Styrnäs gårdens Församlingshem och kombinerar detta med utställningar av varierande innehåll. I samband med sommarcaféet anordnas även guideturer i Styrnäs kyrka med möjlighet att besöka kyrktornet med dess fantastiska utsikt över med Ångermanälvens dalgång.

Gammeldags skoldag. Foto: Lennart Forsberg.

Ett sätt att aktivt vårda och bevara hembygdens kultur och historiska skeenden är de berättarkvällar som anordnas med teman som anknyter till Styrnäsbygdens historia. Temakvällar såsom "Karl Ekman", jordbrukarsonen från Djuped, som skrev boken om Styrnäs och ivrigt värnade för sin fädernebygd och kyrkan i Styrnäs samt "Branden på Styrnässkogen" är exempel på intressanta ämnen som tilldragit sig stort intresse i bygden. I kommande berättarkvällar kommer andra för bygden intressanta

personer att inbjudas t.ex. Bo G Hall, författare till böcker om båttrafiken på Ångermanälven och Birgit Öberg som 2013 utkom med boken "Sågspår; berättelser och minnen från Ådalens ångsågstad 1850-tal-1930-tal". Planerade aktiviteter återfinns på hembygdssföreningens hemsida.

Ett annat sätt att nå den yngre generationen är de gammeldags skoldagar som arrangeras i Myckelby skola. Fyrtio elever från Styrnässkolan fick under en dag uppleva en gammeldags skolmiljö och få insikt i vilka verktyg som användes och hanterades i det gamla bondesamhället. Inomhus blev eleverna drillade i välskrivning och guidade i museet. De fick använda en potatiskvarn för att framställa pärmjöl och i köket baka egna halvtjockkakor. Vidare fick

de prova på att karda ull, något som var ett vanligt arbete för barn förr i tiden. Utomhus fick barnen prova på traditionella lekar såsom "sur" (kull) och att tillverka barkbåtar. Att arrangera en gammeldags skoldag är ett av de sätt varpå hembygdssföreningen arbetar för att bevara hembygdens kultur och i samarbete med skolväsendet.

Styrnäs Hembygdssförening ansvarar även för badplatsen i Sjö där det finns brygga, bastu och ett barnvänligt område, som sköts av en arbetsgrupp knuten till föreningen. Vidare planerar föreningen att iordningställa den tre kilometer långa kyrkstigen från Myckelby till Styrnäs gård.

Ett annat område som berör hembygdssföreningens kärnverksamhet är den verksamhet som Styrnäs Vävstuga bedriver. Vävstugan startade med en vävkurs 1977 och har sedan dess oavbrutet bedrivit sin verksamhet i en lokal i Styrnäs gårdens Församlingshem. Medlemmarna träffas regelbundet varje torsdag och har under åren vävt många vackra alster alltifrån mattor och dukar till damast. Vävstugan deltar i utställningar och i samband med olika arrangemang sker viss försäljning. Vävstugan har och skänkt vackra hantverk till hembygdssföreningen för nyttjande till prydnad och lotterivinster.

Styrnäs Hembygdssförening har också som målsättning att dokumentera, samla och vårda intressanta föremål, handlingar och skeenden med anknytning till bygden, i nutid och i gången tid. De insamlade föremålen och dokumenten finns att beskåda i det museum som iordningsställts på Myckelbyskolans vind. Till dags dato finns ca 700 föremål och samlingen växer successivt i takt med att föremål doneras till hembygdssföreningen.

Arbetet med att bevara foton från Styrnäsbygden pågår sedan lång tid tillbaka i en arbetsgrupp, Forskargruppen, som samlar in och månatligen träffas för att skanna in och identifiera de bilder som på skilda sätt kommer föreningen till kännedom. I samarbete med Länsmuseum har upprättats en databas och en länk <http://theodor.ylm.se/styrnas>

som ger tillgång till det bildmaterial som nu uppgår till drygt 1 400 bilder. Forskargruppen tar tacksamt emot fler bilder från bygden. Kontakt via länk på hembygdssföreningens hemsida.

Information om verksamheten i Styrnäs Hembygdssförening sker genom StyrnäsBladet som finansieras gemensamt av Styrnäs Församling, Styrnäs Framtid och Styrnäs Hembygdssförening. StyrnäsBladet utkommer 4 gånger per år alltsedan starten 1979 och distribueras till medlemmar.

I syfte att nå ut till en bredare allmänhet och utsocknes medlemmar har Styrnäs Hembygdssförening öppnat en hemsida på <http://www.hembygd.se/styrnas> som fortlöpande uppdateras och utvecklas. På hemsidan återfinns föreningens verksamhetsplan och successivt planeras bilder och reportage från genomförda arrangemang att publiceras förutom de historiska dokument som kommer till föreningens kännedom.

Medlemsantalet har som mest uppgått till 436 medlemmar (1986) men har minskat i takt med utflyttning och åldrande medlemskår. F.n. har föreningen 212 medlemmar varav ca 50 % är utsocknes. För att motverka detta vikande medlemsantal uppmanas därför alla som känner för att värna om Styrnäsbygdens miljö- och kulturarv att bli medlem. Årsavgiften är 100 kr/person eller 150 kr/familj. Avgiften kan betalas till pg 441 53 31-0.

Fred Mellberg

Styrnäs damer på utflykt. Ur Forskargruppens arkiv.

Min hembygd i arkiven

Min hembygds historia finns, förutom hos Ytterlännäs hembygdsförening, också i många andra arkiv. Ett av dem är Näringslivsarkiv i Norrland på Kusthöjden i Härnösand. Där fann jag t ex i Graningeverkens arkiv brevrapporterna från förvaltaren Frans Malmberg på Bollsta Bruk till ägaren, brukspatronen J.E. Gavelius i Graninge, under åren 1854-67. Malmbergs brev ger en inblick i de praktiska bestyren på bruket (masugn och sågverk) och brukssamhällets små och stora händelser. Några exempel:

Hösten 1865, när frosten oväntat förstört en stor del av sädesskörden – och därmed utsädet för kommande vår – är det förvaltarens uppgift att skaffa ersättning.

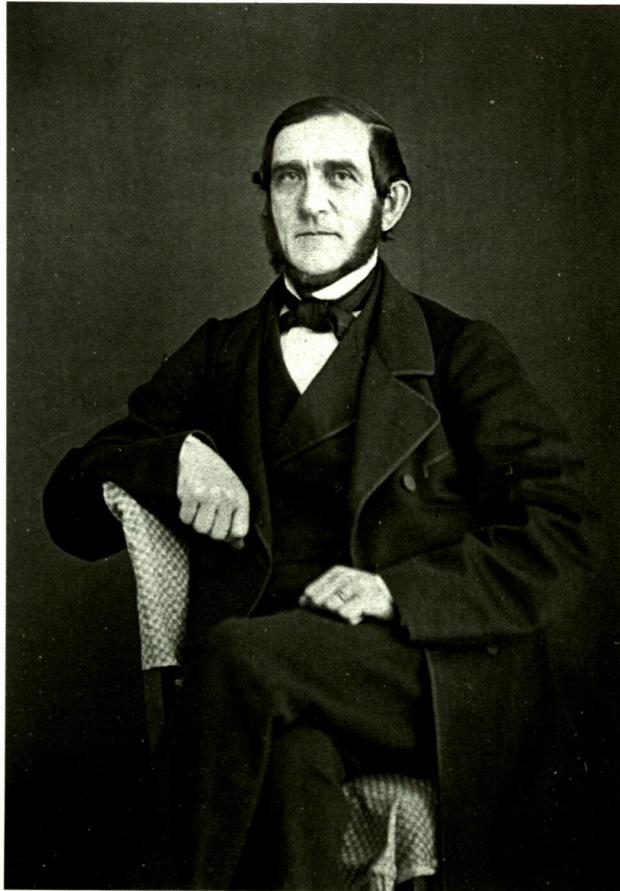
”21 oktober 1866: Måtte spannmålsskutan nu afseglat från Stockholm och en gynnsam wind snart föra henne hit. Jag hoppas att wi snart måtte få förändring i väderleken och med den sydlig wind, då vi kunna blifva räddade (från svält. Min anm.).

24 oktober 1866: Sällan har jag gifvit Dig en mera glädjande underrättelse än nu, då jag får meddela Dig, att skonerten ”Familien” hitkommit med full last af spannmål i ett fullkomligt oskadat skick. Således är detta stora bekymmer slut – Gud och lof för det.”

Postgången är ett bekymmer emellanåt. Telefon fanns ju inte och skulle man telegrafera, vilket inte var alltför ovanligt i den internationella affärsverksamhet, som sågverken i Ådalen hade redan vid den här tiden, måste man före år 1865 ta älvbåt till telegrafstationen i Härnösand. Från 1865 kunde man skicka telegram från det mer närbelägna Nyland.

”29 juni 1867: Postmästare Andersson är nu så i fyllan, att jag är i största wända, der mina bref komma på sidan. Sista postens bref blevo troligen ej afsända, emedan han då låg oförmögen att reda sig, och sedan dess har mannen ej varit nykter, så jag kunnat få reda på hur dermed förhåller sig. Någon ändring måste således ske – eller hur?”

Arbetet var ofta farligt, både i sågverk och masugn, och Frans Malmberg rapporterar om både dödso-

Frans Malmberg, förvaltare på Bollsta Bruk
Foto: Läns museet Murberget

lyckor, sjukdomsfall och epidemier. Närmaste läkare, Carl Magnus Åkerblom, fanns i Överlännäs och hans distrikt sträckte sig från Högsjö i söder till Tåsjö i norr. Det kunde alltså dröja lång tid innan han anlände – om han alls kunde nås.

”31 januari 1854: Ytterligare hafva några personer insjuknat, deribland hyttträngen Granholm och masmästaren Wiklund är ej heller fullkomligt rask, ehuru han ännu fullgör sitt arbete. Wermlänningen Nilsson föll i går afton från mellanbalken i sågen och slog bröst och rygg, så att jag måste tillkalla fru Grafström för att verkställa koppning och påsätta blodiglar.

1 april 1862: Under pålningen i går morse för sågspånsugnen nedföll den i pålkran upphissade höjaren förrän den under upphissning varande pålen hunnit komma under höjaren, hvarigenom denna i fallet så illa skadade tvenne värmlänningar, att den ene efter några minuter afled och

den andre är nästan utan hopp. Dr. Åkerblom eftersändes och kom hit inom 6 timmar; han kvardröjer här till morgondagen.

11 maj 1863: Byggmästare Dillström har varit allvarligt sjuk i mjeltinflammation. Gubben Åkerblom har varit här ett par dagar och skött om honom, så att jag hoppas en god utgång.

28 juni 1864: En beklaglig händelse har inträffat, att smeden Sjödals dotter Albertina, 12 år, så illa brändt sig i spånugnen, att hon efter några timmars plågor afled.

14 augusti 1866: Vi äro Gud ske lof friska alla, så att jag hoppas att koleran ej skall få vidare framsteg här på platsen.”

År 1877 bildade arbetare vid Bollsta Bruk en gemensam kassa till stöd vid sjukdom och dödsfall. Delägarna skulle vara ”fasta arbetare” vid bruket och mantalsskrivna i Ytterlännäs socken, inte obotligt sjuka och inte äldre än 30 år. Även deras hustrur kunde omfattas. Inträdesavgiften var 4 kr för man och 2 kr för kvinna samt en månadsavgift om 40 öre för man och 20 öre för kvinna. Fyra dagars karens tillämpades. Därefter fick en man sjukhjälp

med 1 kr/dag och en kvinna 50 öre/dag under max. tolv veckor. Vid längre sjukdom erhöles ersättning även för de fyra första dagarna. Begravningshjälp utbetalades med 20 kr för man och 10 kr för kvinna.

Dessutom gällde: ”Den som för nesligt brott blifvit lagförd och sakfälld, vare från kassan skiljd utan rättighet att återfå något af hvad han dit inbetalt.”

På Kusthöjden i Härnösand finns även Föreningsarkivet Västernorrland och där har jag fördjudat mig i t ex protokollsböckerna för Bollsta sågverks fackförenings första år 1906–11 och ortens missionsförsamlings protokoll, kassaböcker, jubileumsskrifter m m 1896–2006.

Via mikrofilm som levererats från Kooperativa Förbundets (KF) arkiv i Stockholm till mitt närmaste bibliotek har jag kunnat ta del av verksamheten under Konsum Bollstas första år från 1913 med tillhörande foton.

Hittills har jag funnit delar av min hembygds historia i nio olika arkiv, både offentliga och privata, med tillsammans sexton arkivbildare. Jag ser förväntansfullt fram emot att snart hitta flera!

Ingrid Norberg

FÖRHINDRA FRYSSKADOR

Många vattenskador orsakas av att ledningssystem för varm- och kallvatten fryser. Långa köldperioder och sänkt grundvärme ökar riskerna, därför är det viktigt med tillräcklig grundvärme och en aktiv tillsyn av hembygdsgårdens vintertid. Extra viktig är tillsynen i samband med en köldknäpp men också då kylan släpper eftersom det är då frysskadan visar sig såsom ett vattenläckage från en sönderfruset rör eller koppling. Ligger vattenledningarna i ytterväggen kan det vara en bra hjälp att öppna skåpluckorna för att få ökad värme genom bättre ventilation.

HALKBEKÄMPA FÖR ATT UNDVIKA PERSONOLYCKSFALL

Som fastighetsägare har föreningen ansvar för att halkbekämpa annars riskerar föreningen att bli skadeståndsskyldig mot den skadedrabbade om denne riktar krav mot föreningen. Skulle detta hända så är det försäkringsbolaget som gör bedömningen utefter skadeståndslagen om föreningen varit vållande till det inträffade. Föreningen kan alltså inte själva avgöra om de tar på sig skulden för det inträffade. Vid ansvarsskador drabbas dessutom föreningen av en självrisk som idag är 4 400 kr.

Är det en person som ideellt utför ett uppdrag åt föreningen eller en besökare på föreningens eget arrangemang som skadar sig så kan föreningen använda sin olycksfallsförsäkring. På olycksfalls-försäkringen är det ingen självrisk.

HEMBYGDSPÖRUM

Hembygdsförsäkringen,
Östra Långgatan 30A, 432 41 Varberg
hembygdsforsakringen@hembygd.se 0200-22 00 55

Spår av ett hus

Vandrare, stanna en stund vid vägen, hejda din gång!
Detta är stället där Andersson strävade hela sin levnad lång.
Här är platsen där fjorton ungar såg dagens ljus,
detta är stenar från grunden och härden i Anderssons glömda hus.

Snöbärsbuskarna lever än vid täppans gräns
där Anderssonskan planterade kål och slet för sin existens;
hon bar vatten från brunnen som nu är fylld med sten och mull
och så dog hon av släp och lungsot, det var synd för barnens skull.

Hennes yngste är nu en grå gammal man, en senil person,
som lever i Stockholm på ålderdomshem och har folkpension.
Han har inget minne av stugan som är borta nu.
Vandrare, stanna vid vägen och titta, den enda som anar är du.

Alf Henriksson
ur diktsamlingen *Aftonkvist*, 1966

Inbjudan ÅHF:s årsstämma

Ångermanlands Hembygdsförbunds årsstämma lördag 26 april 2014

Samling och kaffe 9.30

Stämmoförhandlingar 13.00

Avslutning 15.30 med kaffe

Församlingshemmet i Vibyggerå, vid kyrkan. Sång av MUM:s kvintetten.

Anmälan till Gerd Wiberg 0613-405 95, 070-311 48 98 senast 15 april. Ange ev. specialkost.

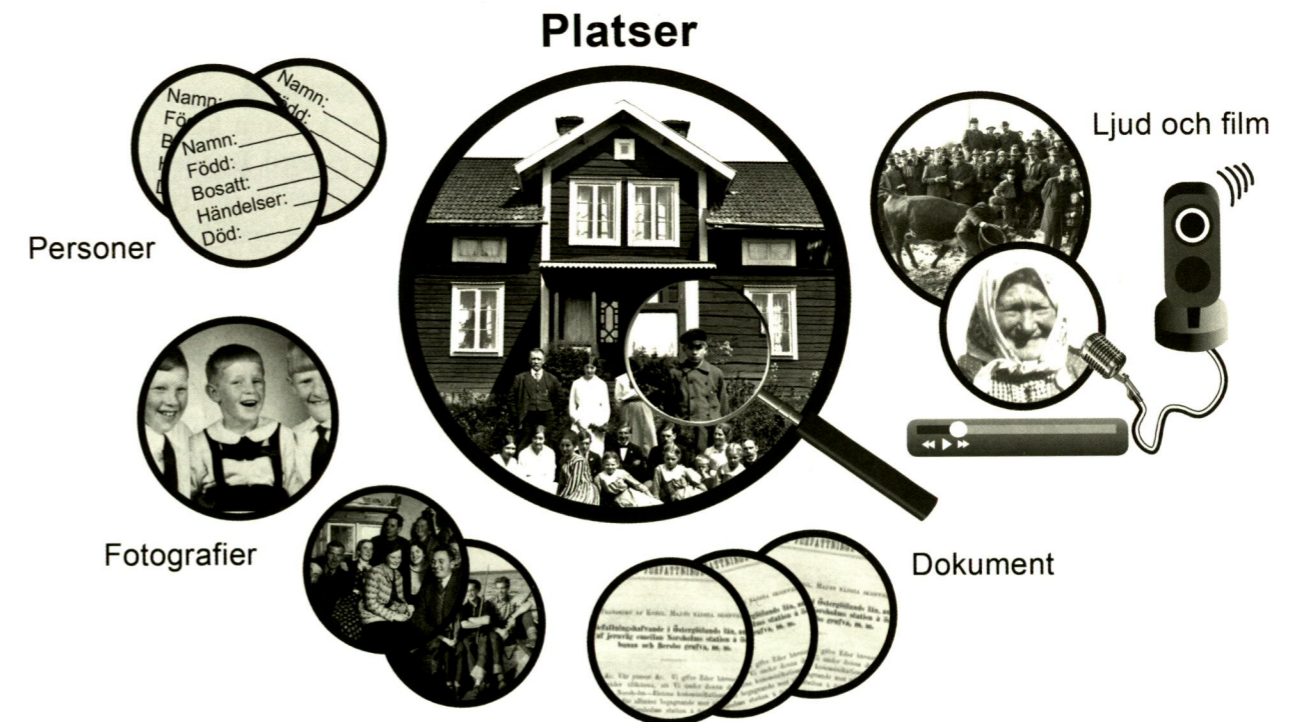
Kostnad 220 kr/ person för lunch, kaffe fm och em.

Välkommen!

Vibyggerå Hembygdsförening, Ångermanlands Hembygdsförbund

Medelpads Hembygdsförbund inbjuder till årsstämma
på Tynderö hembygdsgränd söndagen den 27 april.

Bygdeband – ett bygdearkiv på nätet

Hur har det egentligen sett ut i bygden och vilka var dess människor? I Bygdeband gör hembygdsföreningar bygdenas historia levande med hjälp av bilder, dokument, filmer, ljud och uppgifter om de människor som levde där. Det är hela bygdens historia som beskrivs och kanske är det just det som skiljer Bygdeband från de flesta andra plattformar som dokumenterar historien på internet. Och i centrum för berättelserna om händelser och människors livsöden finns platserna. Där har människor levt och arbetat, där har de bildat familj och ibland har de brutit upp för att flytta till en annan plats.

En flitig förening i Sörmland

Idag arbetar cirka 420 föreningar runt om i landet aktivt med Bygdeband. En av dessa ligger i Sörmland. I Bergshammars hembygdsförening träffas man regelbundet och diskuterar arbetet med att göra bilder och texter tillgängliga på Bygdeband. Under många år har bygden dokumenterats med texter, bilder och dokument som berättat om människorna, byarna, gårdarna, husen och platserna.

Just i Bergshammar har man främst fokuserat på att dokumentera platser. Runt 430 platser har blivit inprickade på kartan. Dessutom har man lagt in cirka

Mats Hedblom och Arne Gustafsson.

1400 bilder, 450 dokument och ett 70-tal personer. "Det är viktigt att platserna kopplas rätt till varandra, så att varje hus hamnar i rätt by, som i sin tur ligger i rätt församling", säger Mats Hedblom som arbetat många år med Bygdeband.

Ordning och reda

För att arbetet med bilder, dokument och annat material ska fungera behöver man hålla reda på sitt material. Mats Hedblom tipsar om datorprogramet Adobe Lightroom som både kan hålla ordning på materialet och användas för att justera bilder. Dessutom är det ganska billigt - runt tusenlappen. När originalbilderna skannats in tankas de in i datorn där de förbättras, beskärs och får en lagom storlek, innan de till slut laddas upp på www.bygdeband.se. Sedan är det viktigt att komma ihåg att de originaldokument som skannats in behöver arkiveras för att säkras för framtiden.

Har man problem finns en support att vända sig till och det finns även möjlighet att få utbildning. I många regioner finns

även faddrar som fungerar som rådgivare och bollplank när man kör fast. Faddrarnas arbete är mycket uppskattat och det är betydelsefullt att fler engagerar sig som faddrar, särskilt i regioner där det idag inte finns någon.

Folkets historia

Tillgängligheten till kulturarvet och möjligheten att känna sin historia är inte bara en rättighet. Bevarandet och spridningen av hembygdsrörelsens berättelser kan leda fram till framtida historiebokningar som bygger på vanliga människors liv istället för berättelser som bygger på ett ovanifrånsperspektiv.

Är det här något för din förening? Gå in på www.hembygd.se/bygdeband och läs mer om hur ni kommer igång och annat som rör Bygdeband.

Sök i din hembygd på www.bygdeband.se

Text och illustration: Olov Norin, kommunikatör vid Sveriges Hembygdsförbund
Foto: Bergshammars Hembygdsförening

Att komma igång med Bygdeband

För den som funderar på att börja med Bygdeband finns information om hur man går till väga på SHF:s webbplats. För hembygdsföreningar är Bygdeband gratis. Föreningen skickar in ett avtal som undertecknats av föreningens firmatecknare, tillsammans med uppgifter om de användare som vill ha åtkomst. Dessutom behövs ett protokoll där det framgår beslut om firmatecknare. Läs mer på www.hembygd.se/bygdeband

Efter SHF:s övertagande

Bygdeband togs under våren 2013 över av Sveriges Hembygdsförbund från tidigare ägaren Genline. Samtidigt slopades det krav på inloggning som fanns för besökare. Nu är Bygdeband gratis för hembygdsföreningar och besökare på www.bygdeband.se behöver inte logga in.

Bygdebands innehåll just nu:

Personer: 206 882
Platser: 426 275
Dokument: 109 079
Bilder: 238 100
Föreningar: 422
(22 oktober)

Vad domböckerna kan ge släktforskare

Allt fler upptäcker den rika källa som domböckerna utgör. Här berättas om livet och dess villkor i första person så exakt som man bara kunde när det skrevs ned. När man börjar läsa de ärenden som avgjordes på tinget, så stiger människorna fram på ett sätt som kanske inga andra källor ger möjlighet till för breda lager av befolkningen. För släktforskare kan de många arvstvister som förekommer vid tinget vara särskilt intressanta. Då, som nu, så dyker både kända och okända släktingar upp för att få sin del av kakan. Det finns dock stora hinder för den enskilde släktforskaren att i århundradens tätt packade, synnerligen svårlästa sidor hitta fram till det som intresserar henne/honom just då.

Två personer som beslöt sig för att försöka göra något åt saken var Gunnar Berglund och Olof Ulander i Ljustorp i Medelpad. Projektet startade 2011. Grundtanken var att materialet skulle vara fritt tillgängligt på internet, lätt att läsa och söka sig fram i. Man beslöt sig för att bygga dombokssidan som en fristående del av den hemsida Olof gjort och tillägnat Ljustorps hembygdsförening. En struktur byggdes som skulle tillåta att man kunde bläddra sig fram och tillbaka som sidorna i en bok och när man ville kunde skifta mellan originaltext och motsvarande transkriberad text. Fotografering av originalböckerna påbörjades på Landsarkivet i Härnösand och Riksarkivet i Stockholm. Kvalitetsnormer för bilderna formulerades och regelverk för transkribering. Långsamt började de olika årens vår- och höstting fyllas på och en fritt tillgänglig kopia av

domböckerna skapades. Ljustorp ingår i Ljustorps tingslag, som sedan åtminstone 1340 omfattar socknarna Ljustorp, Tynderö och Hässjö. För att snabbare komma framåt inbjöds även andra att delta i transkriberingen. En studiegrupp startade och verkade en tid men den verksamheten upphörde. Andra personer som Jörgen Blästa i Njurunda kom med och transkriberade några årgångar. Joakim Wiklander i Tyresö är på väg att göra en stor insats för 1600-tals-transkriberingen. Det material som 2013 är tillgängligt på nätet (www.ulander.com/ljustorp) sträcker sig från den första domboken för tingslaget som startar 1609 fram till 1750. Gunnar har gått igenom hela textmassan och noterat förekomsten av personnamn och geografiska benämningar, främst bynamn. Från dessa noteringar har tre register skapats, personnamn, bynamn och årtal. Dessa tre register ger mer än 30 000 länkar in i materialet. Så många länkar har krävt stödmakron i Excel, för att bli hanterbara när nya länkar kommer till och skall inordnas. Programmet som Dombokssidan görs i är Dreamweaver och tillämpningen innehåller inga krångligheter.

Släkt- och bygdeforskare kan söka på exempelvis namn och få direkt länk in till materialet. De allra flesta länkar har några korta kommentarer om vad fallet handlar om. När man klickar på länken kommer man till den sida i domboken där det sökta namnet förekommer. Idag är långt ifrån allt transkriberat utan forskaren kan själv behöva läsa originaltexten (eller få hjälp) om fallet verkar intressant.

Olof Ulander och Gunnar Berglund på Landsarkivet i Härnösand med en otäckt dammig 300-årig dombok som avfotograferas. Foto: Rune Wigel.

Vid 1600-talets början är noteringarna sparsamma, men de växer med tiden och i slutet av den redovisade perioden täcker ett ting många tiotal sidor. I slutet på 1700-talet växer mängden sidor varje år till textmängder, som för närvarande känns ohanterligt stora. Fokus ligger därför nu på att få de äldsta och mest svårtillgängliga delarna så bra som möjligt. Ytterligare 100 år är dock fotograferade och kommer kanske att göras tillgängliga i ett senare skede med utökad serverkapacitet.

På hemsidan (www.ulander.com/ljustorp) finns en rad tingsfall återberättade som kan studeras för sig som historiska dokument om just vår trakts historia. Ex hur befolkningen och förfäderna drabbades av krigsåren runt 1720 och rysshärjningarna 1721. Läs också den följande artikeln om Linnélärjungen Pehr Löfling och hans "detaljerade" bakgrund som kunnat fås fram med hjälp av indexsökning i domboken på nätet.

*Rune Wigel
Ljustorp*

Linnélärljungen Pehr Löflings ursprung

Linné gav själv ut den tidigt bortgångne Pehr Löflings efterlämnade anteckningar och skriver om honom "en själ, ren som guld, utan all skrymtan i tal och åtbörder"³. Många har varit nyfikna på Pehr Löflings bakgrund. Problemet har varit att det saknas kyrkböcker med exakt information för de år och några platser där Pehr skulle kunna vara född och skriven. Andra platser som skulle kunna vara aktuella för giftermål och dop har kyrkböcker för den aktuella tiden, men uppgifter om familjen Löfling saknas och därmed har hans bakgrund inte kunnat spåras.

Bristen på källuppgifter har gjort att man inte kunnat belägga uppgiften som Stig Rydén inleder sin bok *Pehr Löfling*, 1965 med, "Pehr Löfling, född den 31 januari 1729 (gregorianska kalendern) på Tolvfors bruk i Uppland". Eva Claesson i Gävle har i flera artiklar behandlat ämnet och tillsammans med en rad andra forskare lyckats hitta trådarna bakåt som kunnat peka på Löflings ursprung. I tidningen *Gestricia* nr 3 2006 publicerade Claesson artikeln *Linnélärljungen Pehr Löfling* och med en uppföljare i nr 4 2006 fanns en tydlig länk till Medelpad. I en sinnrik härledning baserad på släktskap mellan personer som Erik Löfling hade med sig till Tolvfors drar Eva Claesson slutsatsen att Erik Löfling kan ha kommit från byn Lövberg i Ljustorps socken. År 2008 gav forskaren Kenneth Nyberg vid Göteborgs universitet ut *Pehr Löflings Letterbook in the Archives of the Real Jardin Botánico in Madrid: A catalogue*. Denna katalog ger en utmärkt översikt till vilka Pehr Löfling skrev brev och som knyter honom till släkten i Ljustorp. Tillgängliggörandet av Ljustorps tingslags domböcker och indexeringen av dessa som presenteras på Ljustorps hembygdsförenings hemsida (www.ulander.com/ljustorp) öppnar upp en ny rik källa med information om familjen Löfling.

I arbetet med Ljustorps tingslags dombok¹ har Gunnar Berglund funnit fler tydliga bevis på Pehrs ursprung och familjens historia. Det sammanlagda forskningsläget 2013 gör det möjligt att berätta historien om familjen Löfling ur ett Ljustorpsperspektiv.

På fastigheten Lövberg nr 4 föddes den 11 september 1693 en pojke som fick namnet Erik. Föräldrarna var Per Persson (1650-1695) och hans hustru

1909 års Generalstabskarta. Längst upp till vänster syns Erik Löflings hemby Lövberg. Mitt på bilden till höger syns Barbro Strandmans hemby Slätt. Pilen pekar ut riktningen till Åvike bruk som ligger ca 24 km bort.

Märta Olofsdotter (1657-1742)². Erik blev parets sjätte barn. År 1702 framträder "Per Perssons i Lövberg yngste son Erik Persson" i en lottkastning om besittningsrätten till Lövbergs-hemmanet med sin äldre broder Olof Persson¹⁴. Den äldre brodern vinner besittningsrätten. Vid den här tiden förekommer det att då en ung broder förlorar besittningsrätten så löses hans arvslott till hemmanet ibland genom att han bland annat får en utbildning betald. Nästa skymt av Erik får vi av Per Sundin som har föreslagit att Erik Persson är identisk med Ericus Petri Löfstadius som gick i trivialskolan, apologistklassen 1712-13 i Härnösand. Att byta namn var inte ovanligt enligt Sundin men möjligen var valet av Löfstadius inte så lyckat då det redan fanns en Löfstadiusläkt, så det blev i stället Löfling. I en trivialskola erbjöds lägre utbildning i ämnena grammatik, retorik och dialektik (logik). Apologistklassen lade till grundläggande

skriv- och räkningskunskaper. Denna för en bondpojke från Lövberg ovanliga utbildning ledde fram till en anställning på Åvike bruk i Hässjö socken. Alla brukets historiska handlingar brändes 1920 så andra källor måste till. Jörgen Blästa pekar på att länsräkenskaperna för bruket i Norrland ger detaljerad information om de anställda och för Åvike bruk 1717 möter vi Erik Löfling, 24 år gammal som skrivare vid bruket. Samma år förekommer Erik Löfling i Ljustorps tingslags vårting¹, med titeln skrivare i ett faderskapsmål. Till hösttinget stämmer Erik den anklagande och vinner målet. Vid detta mål har han titeln bruksskrivare.

Vid hösttinget 1720 agerar Erik Löfling ombud i rätten för Doctor Carl Pelt angående skulder och fordringar mellan Carl Pelt och mantalskommisarien Sven Kåre. (Carl Pelt är provinsialdoktor och brukspatron vid Åvike bruk, Sven Kåre var Eriks tidigare chef och föregångare på bruket.) Erik tituleras nu bruksbokhållare, vilket är ett avancemang, som också uppdraget på tinget tyder på. Carl Pelt var gift med Elisabeth Honnon, som kom från en släkt med handelsmän och bruksägare i Gävletrakten, fadern var brukspatron.

År 1721 bränner ryssarna ned Åvike bruk och i stort sett alla gårdar runt omkring. Tittar man i mantalslängderna så är det ändå expansiva tider för Åvike och Lögdö bruk som från 1720 till 1729 båda nära fördubblar antalet anställda.

Från 1725 finns en notering i Hässjö församlings dopbok, som visar att Erik, omnämnd som bokhållare, var fadder på ett dop tillsammans med Carl von Horn, inspektor, och Catharina Honnon. Erik är nu med i de finare kretsarna på bruket.

1726 framträder Erik Löfling några gånger på tinget som representant för sin bror Olof Pärsson som fått överta fädernegården i Lövberg genom lottning. Med bl.a. detta fall finns också en klar koppling mellan Erik och ursprunget i Lövberg¹².

I länsräkenskaperna för bruket i Norrland finns Erik Löfling för första gången upptagen som skrivare vid Tolvfors bruk år 1727¹⁵. Erik har hunnit bli 34 år. Samma år står Carl von Horn som ensam bokhållare i Åvike utan att någon ny inspektor är utsedd. Varför Erik flyttade från hembygden vet vi inte, men några funderingar kan man ha. Via sina

kontakter med familjen Honnon kan han ha blivit erbjuden att lösa problem vid Tolvfors bruk eller helt enkelt fått sparken från Åvike och sökt sig ut i världen. Ett förhållande som kan ha påverkat Åvike bruks kostnader och behov av Eriks tjänster efter år 1726 är att bruket efter ryssarnas härjning år 1721 hade skattefrihet till och med år 1726 och alltså under denna tid inte behövde betala skatt för sin bruksskrivare (skatten för en bruksskrivare var 5 gånger så stor som för en vanlig bruksarbetare).

I Härnösands dopbok dyker en första notering om Eriks blivande hustru, Barbro Strandman, upp. Den 2 juli 1727 ordnar läraren och brodern till Barbro, Jakob Strandman, ett dop för sin dotter Margareta där jungfrun Barbro Strandman är en av flera faddrar. Barbro är dotter till Margareta Hellberg i hennes första gifte där mannen, Nils Strandman, dog 1701. Nils Strandman ärvde sin fars fastighet i byn Slätt i Ljustorp. Att familjen Strandman bodde på gården i Slätt är väl belagt i många tingsfall⁵. Margareta gifte om sig med brukspredikanten vid Lögdö, Ivar Teet 1707. Det är "gångavstånd" mellan Lögdö kapell och gården i Slätt. Han kom att arbeta två år i Härnösand som lärare (1715-1717) och dör redan 1717. Margareta behåller hela tiden gården i Slätt, vilket framgår av att hon förekommer på tinget bl.a. 1720⁶ och 1725⁷ rörande gården. Slätt bör därför också ha varit Barbro Strandmans bostadsort 1727. När Barbro och Erik förlovade och gifte sig bör det ha varit i Ljustorps församling. I Ljustorp var båda uppväxta. Här fanns vänner och släkt och här kunde bruden "överlämnas". Andra tänkbara församlingar, som t.ex. Tolvfors, har också undersökts, utan att man kunnat hitta var paret gifte sig och var Pehr döptes. Parets bostadsort, som gifta, vid tiden för Pehrs födelse bör tveklöst ha varit Tolvfors.

Man får anta att paret gifte sig mellan den 2 juli 1727 (då Barbro omnämns som jungfru) till mars 1728, varefter de lyckades avla barn för nedkomst i januari 1729. Linne skriver i boken *Iter Hispanicum eller Resa till spanska länder uti Europa och America* att Pehr Löfling föddes den 20 januari 1729 (Julianska kalendern). Som indikation på att Pehr föddes i Tolvfors anger Eva Claesson att Erik skänkte pengar till de fattiga i Tolvfors församling söndagen den 26 januari 1729. Strax efter ▶

detta reser Erik till Slätt. Vad kan ha fått Erik att bege sig till Slätt för att köpa Barbrors föräldrahem mitt i vintern och att lämna sin nyförlösta hustru och förstfödde son? Alternativet att hela familjen reste käns orimligt strapatsrikt. Man kan tänka sig att bröderna Strandman krävde att få sälja gården och att Erik ville säkra den för sin egen framtid och kanske svärmoderns möjlighet att bo kvar. Erik gör upp med Barbrors bröder att köpa ut dem från gården. Erik undertecknar ett köpeavtal med Nils Strandman torsdagen den 27 februari 1729⁸ och betalar 64 daler kopparmynt. Lördagen den 1 mars 1729 köper Erik av den andre brodern, Jacob Strandman, dennes rätt i fastigheten för 200 daler kopparmynt⁸. Platsen för affärerna är rimligen gården i Slätt eller möjligen hos respektive broder i Härnösand. Med dessa operationer tillförsäkrades svärmoderns ställning på gården och Eriks framtida ägande. Den 16 mars skrivs också ett nytt kontrakt med landbonden på Slätt – på grund av de nya ägoförhållandena?¹⁰ En betydelsefull information i detta sammanhang baseras på Pehr Löflings egen uppgift. Pehr skriver i ett senare brev om mormoderns bortgång att han "blev två år av henne uppfostrad"⁹. De ovan beskrivna förhållandena förklarar inte när mormodern uppfostrade Pehr i två år.

För att söka en förklaring på när mormodern uppfostrade Pehr i två år kan följande scenario skissas.

Barbro känner sig inte trygg i sin nya omgivning i Tolvfors utan vill föda hemma på gården i Slätt hos mamma, Margareta Hellberg. Under hösten 1728 reser hon därför till Slätt. När barnet fötts den 20 januari sänds brev efter Erik. Sex dagar är en rimlig tid för postgången från Slätt till Tolvfors bruk. Erik skänker en gåva till de fattiga i Tolvfors den 26 januari, anmäler födseln till församlingen (dopbok saknas) och reser till gården i Slätt där hustru och barn finns. Släkten samlas för dop, präst fanns i familjen, och affärerna om gården i Slätt enligt ovan görs upp.

Någon gång efter den 1 mars reser Erik och hustrun Barbro till Tolvfors för arbete (Eriks namn nämns i Tolvfors bruks handlingar för 1729 enligt Eva Claesson) och uppbyggandet av ett hem för familjen. Sonen Pehr lämnas kvar hos mormodern Margareta Hellberg som vågar ta hand om spädbarnet då hon varit med sedan födseln. Var fanns

då Margareta Hellberg? I Ljustorps dopbok 1729-05-26 är Margareta upptagen som fadder i dopet av sin landbondes son. Det hindrar inte att hon samma höst drar landbonden inför tinget för kontraktsbrott¹⁰. Margareta är således aktiv i Ljustorp och Slätt, vilket understryks av ett annat tingsärende 1734 om brandstod¹¹. Pehr blev uppfostrad av Margareta i två år, flytten av Pehr försenas av att Barbro blir gravid igen och Pehr får en syster 1730. Resultatet blev att Pehr hämtades till Tolvfors först 1731 (de två åren har gått). Det kan vara det tillfälle då Erik gör upp med Margareta om resten av gården i Slätt. Därmed var det klart att på vanligt sätt lagföra köpen på tinget. På vårtinget 1732 i Ljustorps tingslag uppvisas köpehandlingar⁸ med bröderna Strandman samt ett dokument som ger Erik Löfling rätten till gården i Slätt efter svärmodern Margareta Hellbergs död, mot att han då till övriga arvsberättigade för halva hemmanet betalar 231 daler kopparmynt. I rättegångsprotokollet betitlas Erik som "Bruksbokhållaren Vålbetrodde Erik Löfling".

Ingen av de framlagda hypoteserna ger riktigt bra förklaringar till framlagda fakta och det saknas klockrena bevis om Pehrs födelseort. Kyrkböckerna för Ljustorp finns kvar och hade Pehr fötts där är det rimligt att födsel och dop skrivits in i Ljustorps dopbok. Kanske kan ändå denna artikels framflyttning av kunskapsläget inspirera andra forskare att hitta avgörande bevis för det ena eller andra.

De kommande åren förekommer Erik flitigt i Ljustorps tingslags protokoll. 1736 begär Eriks tidigare arbetsgivare säkerhet för en revers på 1656 daler kopparmynt efter det att brister upptäckts i Åvike bruks kassa 1731. (Erik behövde låna pengar för att köpa gården i Slätt?) Problemet verkar ha lösts utanför rättssalen, men pressen att betala tillbaka lånet är möjligen orsaken till att försäljning av Slätt inleddes. År 1741 avslutas försäljningen av fastigheten i Slätt, vilket inbringar 2100 daler kopparmynt till Erik, Barbro och Margareta Hellberg. Övriga halvsyskon till Barbro gör anspråk på sin del och det blir ett tingsärende. Därmed avslutas Eriks dröm om att komma över gården i Slätt även om han behöll några hus¹³. Erik drar också krav på sitt farsarv inför tinget vilket ger honom ytterligare 400 daler kopparmynt.

Eva Claesson berättar att Pehr Löfling skrev in sig på Uppsala universitet 1743 som Petrus Löfling Medelpadus och kom att tillhöra den Medelpado-jämtländska nationen. Pehr kände således starkt för familjens medelpadska ursprung trots att gården i Slätt just var såld och trots sin uppväxt på bruket i Tolvfors och bl.a. Hillebola i Uppland.

Förutom nedanstående hänvisningar till originaltexter finns på www.ulander.com/ljustorp/ en sammanställning av berörda tingsfall. Klicka vidare på "Ljustorps tingslags domböcker" och sedan på "Utvalda fall".

Gunnar Berglund och Olof Ulander, Ljustorp

Åvike bruksherrgård återuppfördes i mitten av 1700-talet sedan ryssarna 1721 bränt ner bruket. Huset var ursprungligen i ett plan men byggdes senare på med en andra våning. Det flyttades till Murberget i början av 1930-talet. Foto: Länsmuseet Murberget.

- Not 1** Ljustorps tingslag utgörs av Ljustorps, Hässjö och Tynderö socknar.
- Not 2** Ljustorpsbor 1500-1800, sid 96. Av Folke Åsen
- Not 3** Uppsala Universitets matrikel. Medelpado-jämtländska nationen 1743- 1745. Sid 161.
- Not 4** Ljustorps tingslags dombok 1717 VT sid 218a. Läs på www.ulander.com/ljustorp
- Not 5** Läs om Jacob Strandman på www.ulander.com/ljustorp/Dombocker/Utvaldafall/index.html
- Not 6** Ljustorps tingslags dombok 1720 HT sid 364a. Läs på www.ulander.com/ljustorp
- Not 7** Ljustorps tingslags dombok 1725 VT sid 494b. Läs på www.ulander.com/ljustorp
- Not 8** Ljustorps tingslags dombok 1732 VT sid 249b. Läs på www.ulander.com/ljustorp
- Not 9** Pehr Löfling av Stig Rydén sid 64.
- Not 10** Ljustorps tingslags dombok 1729 HT sid 104b. Läs på www.ulander.com/ljustorp
- Not 11** Ljustorps tingslags dombok 1734 VT sid 214a. Läs på www.ulander.com/ljustorp
- Not 12** Ljustorps tingslags dombok 1726 HT sid 60b. Läs på www.ulander.com/ljustorp
- Not 13** Ljustorps tingslags dombok 1746 VT sid 14a. Läs på www.ulander.com/ljustorp
- Not 14** Ljustorps tingslags dombok 1702 HT sid 93a. Läs på www.ulander.com/ljustorp
- Not 15** Kammararkivet Länsräkenskaper Västernorrlands län Vol. 176 (1727) sid 857 och sid 876. Riksarkivet Marieberg i Stockholm.

Hembygden 2014

Ett tips: Gör som några hembygdsföreningar redan gör (t ex Arnäs, Nora, Själevad och Ullånger) bjud f.d. styrelsemedlemmar och andra som är värda uppskattning på en årsprenumerat, n för **endast 100 kr!**

Bg: 5491-5806 Ange Prenumerat, n Hembygden 2014. Glöm inte att skriva namn och adress på den som skall få tidningen och avsändare!

En Ådalshistoria från 1800-talets början

Catharina Hansdotter var född år 1783 i Eds by i Ytterlännäs socken. Hon lärde känna Lars Westerlund, en ung man från en av grannbyarna. Tycke uppstod; de var mycket unga och fick därför vänta på varandra i flera år. Lars gick till sjöss då han var 16 år gammal men så snart som han hade blivit skeppare på galeasen Carolina friade han till henne. År 1810, några år efter bröllopet, omkom Lars under en storm i Gävlebukten.

Catharina gifte om sig med handlanden Jacob Molin från Mo by i Helgum. Som handlande måste Jacob Molin ha borgerskap i Härnösand men ganska snart köpte Jacob och Catharina hemmanet Västhammar i Ytterlännäs vid en liten tjärn nära älvstranden. Catharina flyttade dit med sitt första barn, en liten dotter som också döptes till Catharina men som alltid kallades Karin. Så småningom bosatte sig även Jacob på Västhammar och ägnade sig åt pappersbruket Nyede i Ed, trävaruhandel och varvet i Hammar.

Hur kan det finnas någonting att berätta om en hemmansägardotter från Ytterlännäs och hennes liv? Jo, ett av hennes barnbarn sparade omtänksamt ett fotografi, ett brev, en lista på inköpen till Catharinas begravning 1860 och en avskrift av boupp-teckningen. Dokumenten berättar.

Catharinas liv är intressant på flera sätt. Hammars by var då en plats full av liv och rörelse tack vare lastageplatsen och Hammars marknad som ägde rum varje år veckan före midsommar. Som handelsman hade Jacob Molin goda kontakter både bland borgerskapet i Härnösand och med redare, sjöfolk och den första generationen trävaruhandlare uppe längs älven. Självfallet kände också Catharina dem, flera var driftiga kaptener från byar längs älven, de som precis som Lars Westerlund gått till sjöss i tonåren, och som tidigt insåg att trävaruhandel och frakt var en verksamhet att satsa på när de ville lämna livet ombord. Detta var fortfarande den tid då sågarna var vattendrivna och trävarorna fraktades till köpare på segelfartyg – alltså före ångmaskinens genombrott.

Kapten Pehr Fröberg var en av Jacobs nära vänner och delägare i Hammars varv. Han var från en sjömansfamilj i Fröstland i Bjärträ socken, hans far var skeppare, alla hans bröder blev sjömän och skeppare, men ingen av dem blev lika framgångs-

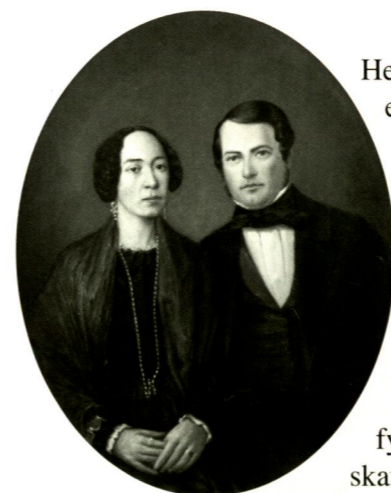

Catharina Hansdotter Molin

rik som Pehr. Med en avsevärd förmögenhet drog han sig tillbaka till landbacken när han fyllt femtio år. Kanske var det för att visa sin framgång för storbönderna i trakten, de som inte vågat ge sig iväg på äventyr till sjöss, eller kanske var det av egen glädje över att ha kommit hem som Pehr byggde ett stort hus i Nyland. Mangårdsbyggnaden målades vit som hus söderöver, med en hel rad röda bodar och uthus på andra sidan vägen. När han på så sätt hade skaffat sig ett hem, anhöll han om den äldsta dottern Molins hand – Karin var då 21 år. Trettio år yngre än sin make, det var inte ovanligt på den tiden.

När Jacob dött, fick döttrarna Karin, Christina och Betty dra lott om Jacobs och Catharinas egendomar. Den 17-åriga Betty hade turen att få ära gårdens i Västhammar.

Catharina var en kapabel husmor, men hon oroade sig för hur hon och Betty skulle klara virkesaffärerna och Hammars varv. Den som visste på råd var den unge praktikanten Henrik Holmberg, som redan fanns på Västhammar för att lära sig grosshandel och ekonomi. Betty och Henrik gifte sig och

Betty och Henrik Holmberg som lät uppföra Västhammars herrgård.

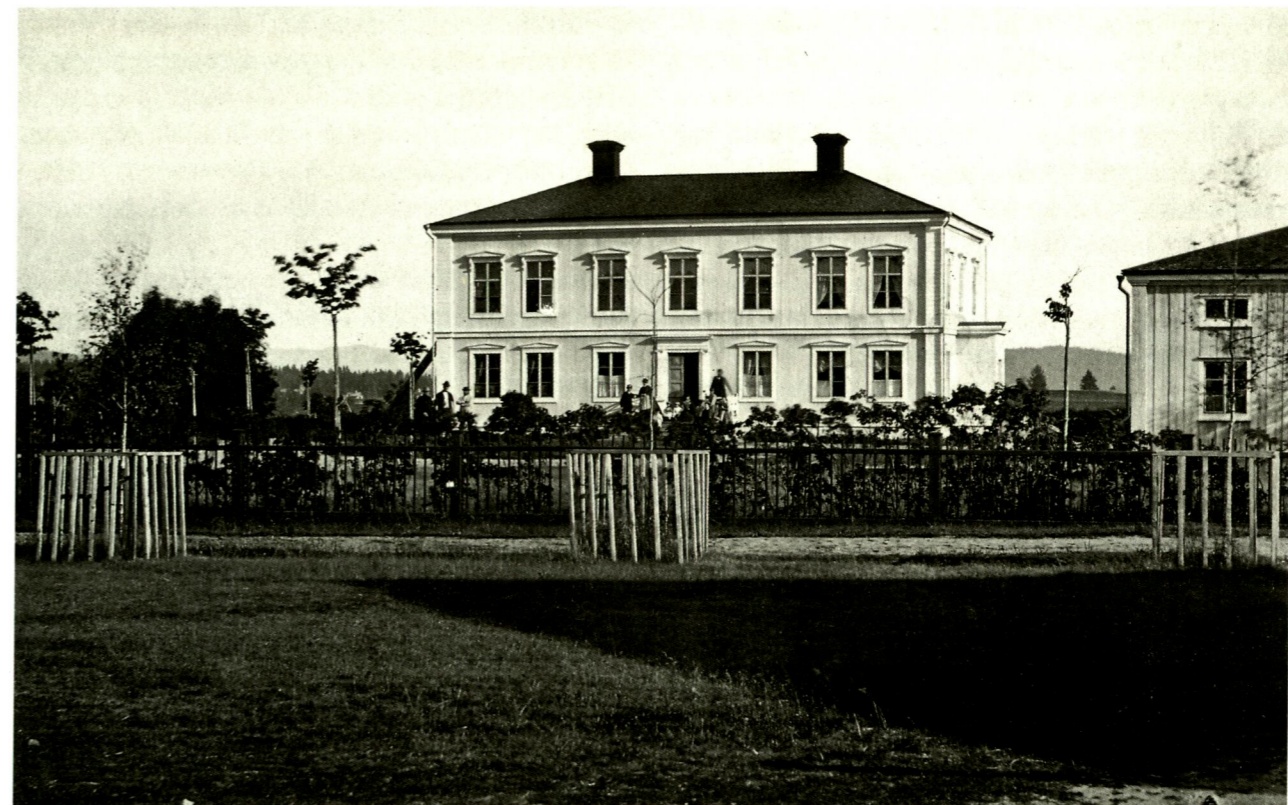
Henrik satte igång med en otrolig energi och arbetslust. Ingenting var omöjligt för honom. Han byggde ett stort vackert vitt hus med två flyglar och ett lusthus – större än svågern Fröbergs hus i Nyland – och innan han fyllde trettio år hade han skaffat sig andelar i fartyg, köpt en vattensåg i Bålsjö på andra sidan älven, hade planer på ett nytt varv vid Nordvik, ville starta papperstillverkning av linnelump och en produktion av ägg.

Catharina fick ett gott liv som mormor i sin egen flygelbyggnad på Västhammar tillsammans med Holmbergs. Det sparade brevet är från prosten Huss i Torsåker, daterat den 10 februari 1857 och hand-

lar egentligen om Henrik Holmbergs personlighet men på ett ställe i texten skriver prosten "Minst av allt bör man befara något för lugnet störande i hans (Henrik Holmbergs) hus af hans bedagade Svärmor, den hederliga, fridsamma och djupt religiösa gumman Molin, som bor för sig sjelf med sitt lilla hushåll och med Hbgs hus inte alls har någon befattning om hon ej derom särskilt anlitas för sin gamla goda erfarenhets skull, som man har svårt att undvara."

Birgit Öberg

För den som vill läsa mer om familjerna Molin, Holmberg, Qvist och Sahlberg – fyra generationer med lastageplatsen Hammar och ångsågssamhället Strömnäs i centrum – finns boken Sågspar, berättelser och minnen från Ådalens ångsågstid 1850-1930 (utg. 2013) av Birgit Öberg. Den kan beställas i bokhandeln eller på förlaget Hjalmarsson & Högberg, info@hohforlag.se eller på telefon 08-226701.

Västhammars herrgård från mitten av 1800-talet. Den finns inte kvar idag.

Min barndoms hjältar

Tidigt om morgonen den 30 november öppnade sovjetiskt artilleri eld följt av infanteri som gick över gränsen vid Karelska näset, norr om sjön Ladoga och vid Petsamo. Finland var i krig. Fältmarskalken Carl Gustaf Mannerheim, segraren från finska inbördeskriget utsågs till överbefälhavare. "Ni känner mig och jag känner Eder."

Sovjetarméerna anföll på bred front över Finlands östra gräns men mötte motstånd av finnarnas mottaktik i den skogstäta terrängen och av den fruktansvärda vintern med ner mot femtio minusgrader.

En mot femtio ställdes

Vid Suomussalmi gick den finländska skidbataljonen om 1 800 man med förstärkningar till anfall mot cirka 40 000 soldater som med artilleri och stridsvagnar hade stängts in av skidåkande finska skogsarbetare, "den vita döden". Mer än hälften av de sovjetiska soldaterna stupade. Den finska segern vid Suomussalmi basunerades ut över världen och de finska skidlöparna hjälteförklarades.

Finlands sak är vår

Många anmälde sig som frivilliga till Finlands försvar. Så också min far. Pappa var inkallad. Bland mina första minnen är de fördragna gardinerna och att pappa var borta. Det var krigstid och beredskap för Sveriges män och också många kvinnor runt våra gränser. Gunder Häggs fantastiska världsrekord och kampen med konkurrenten Arne Andersson kände jag till. Kriget var närvarande och tyskarna, nazisterna. Nazister fanns även bland den svenska militären. Om det blev allvar, visste man vilka som först skulle skjutas.

Ett omstritt befäl var Brandelius. Han sadades flera gånger ha blivit nertrampad i myrar av soldaterna men överlevt. Han fick dock erkänsla för sturskt mod och omvitnad ledarskapsförmåga. När han en gång tog befälet över det på kaserngården uppställda regementet på I 20 i Umeå och beordrade "en man, omkull", kastade sig den tusenhövdade, i givakt stående skaran mangrant omkull.

Brandelius var en erkänd hårding. En gång skulle han pröva vakten genom att söka avvärpa honom. Men denne lyckades stoppa försöket genom att hugga bajonetten i Brandelius. Denne överlevde

bajonethugget men klandrade vakten för att inte, enligt vaktinstruktionen, ha vridit om.

Norrmännen stod oss också nära. En som pappa ärade var Halgeir Brenden, mager som en "Belsen-fånge" som befriades

från det nazistiska fånglägret Bergen-Belsen. Mager, nästan utmärglad återupptar han skidtävlandet och når stora framgångar. Hans motto: "trene, trene, trene" för att nå framgång gäller än i dag.

Min barndoms främste hjälte – pappa – kom från samma miljö som de finska krigshjältarna i norr; från skogen, där förtrogenheten med hur snö och kyla bemästrades med timmerkälke och skidor. Den främste finske skidlöparen var (och är ännu) Veikko Hakulinen (1925-2003), en av de mest framgångsrika skidlöparna genom tiderna med sju OS-medaljer. Jag minns ännu referatet från det avslutande 50 km-loppet i Cortina 1956. Där besegrade Sixten Jernberg finländaren efter att ha lett hela vägen.

Andra skidhjältar var:

Sven Utterström (1901-1979). Han var född i Boden, fick Svenska Dagbladets bragdguld 1929, vann OS-guld på 18 km 1932 och VM-guld på 50 km 1930.

Johan Lindgren (1899-1990), född i Lycksele men kallades "Alpernas Örn". Under VM i Cortina 1927 vann han både 18 och 50 km. Segermarginalen på 18 minuter på 50 km är den största genom tiderna.

Arthur Häggblad (1908-1989), född i Nordmaling, innehade länge rekordet på 30 km med 1 timme 20 minuter på Umeälvens is. Han var en hårding inte bara i spåret med t.ex. fyra segrar i Vasaloppet och olympisk bronsmedalj i stafett i Garmisch 1936, utan också slängd i käften. Till landshövdingen eller eventuellt kungen som undrade hur

Min hjälte pappa Karl.

loppet varit: "Åk själv din gubbjävvel, så får du se hur det känns" eller i en radiointervju, då han fick frågan om han hade någon hälsning till lyssnarna: "Ja skidloppning är ett hundliv, jag önskar jag vore död. Hälsa till vem fan som helst."

Sven Selånger (1907-1992) legendarisk backhoppare och skidåkare från Sundsvall. Han vann backhoppningstävlingen i Holmenkollen 1939 och tilldelades som första icke-norрман Holmenkollenmedaljen.

Sixten Jernberg (1929-2012) tog sitt första olympiska skidguld i Cortina 1956 på 50 km. 15 OS- och VM-medaljer gör honom till Sveriges främsta skidåkare genom tiderna. Möjligen kan Gunde Svan göra honom rangen stridig.

Pappa som var polis i Sundsvall 1940-1954 höll sig i form med timmerhuggning och skidåkning. I övningarna på stationen var hans specialitet att "gå runt käppen" och att "gå upp på ett ben". Det senare ska han en gång ha gjort med den 90 kg tunge Cyrus Bergström på ryggen. De nämnda konsterna klarar inte vem som helst otränad. Jag kan fortfarande till nöds, men inte med nån Cyrus. Pappa var hyfsad i jämfotahopp men ingen löpare. 1952 genomförde han dock det andra Sverigeloppet på cykel. Med en tvåväxlad Husqvarna cyklade han en 40-mils etapp med medelhastighet av 38 km/timme! Hans träningscykel, en "Borea" hade jag tidigare lärt mig cykla på vid 7 års ålder "ini ramen".

När jag var liten gällde att mästaren i tungviktsboxning alltid räknades som den främste idrottaren, alla kategorier. Därför blev Ingemar Johanson (1932-2009) den främste inom svensk idrott hittills när han tog tungvikts titeln 1959. Hur som helst, när pappa fick ta in honom för fylleri i Sundsvall någon gång 1950 var han redan rätt så meriterad. Ingemar skulle två år efter den händelsen vinna sitt OS-silver i Helsingfors.

Pappa var från en skogsmiljö där det gällde att vara värst. Dit hörde berättelsen om hur han lyfte hejarkulan på Olofsfors Bruk (även brodern Bengt, två år äldre gjorde det). Vikten skall ha varit 225 kg

Arthur Häggblad med sin stora prissamling

eller kanske till och med 248 kg. Alltnog lyftöglan var så trång att endast två fingrar rymdes. Pappa skulle ändå inte bara ha lyft vikten, utan även ha svängt den runt!

Pappa berättade aldrig om fylla, slagsmål eller andra ungdomliga hyss. Han nöjde sig med arbetet i skogen där det gällde att vara bäst. Min farfar körde och pojkarna högg. Men ingen regel utan undantag. Farfar skulle nån gång i förvillens ungdom ha parkerat sig utanför en dansstuga och därefter med ett vedträ ha slagit ner dom som sökte tränga sig ut.

I Sundsvall var brottningen stor. Pappa träffade många av brottarna. Särskilt omnämnd var Gösta Andersson, "Granit-Gösta" (1917-1975). Bilden från OS i London 1948 när Gösta med blod rinnande utför kinderna räcker sin besegrade medkämpe näven är klassisk och oförglömlig.

Men boxningen var större. Ingemar Johanson blev en i raden av legendariska tungviktare i professionell boxning.

Jack Dempsey (1895-1983), världsmästare 1919-26, Joe Louis (1914-1981), mästare 1937-49, ett rekord oavsett viktklass, var väl outstanding under 1900-talet fram till Muhammad Ali. Joe Louis blev populär världen över och nationalhjärte för alla amerikaner.

Leonidas, Spartacus, Sitting Bull, Frithiof Nansen, Sven Hedin och dom andra får komma med i en annan berättelse.

Ove Johansson
Indals Hembygdsförening

Sidensjö Hembygdsförenings arkiv

Sidensjö hembygdsförening har ett förnämligt utrymme för arkivmateriel. Arkivet byggdes för ett tjugotal år sedan och har fyllts med framför allt handlingar som berör Sidensjö. Föreningen erbjuder sig att förvara äldre handlingar, bykistor m.m. Nyligen har det tidigare studierummet som även det var arkivsäkert frigjorts genom att ett nytt studierum inretts i anslutning till arkivet. Detta möjliggör säker förvaring av föreningens samling av fina äldre kläder.

Ett antal privata samlingar som skänkts till föreningen finns anledning att nämna.

Anders Sundström 1832–1897: Riksdagsman, landstingsman och kommunalman med ett stort inflytande både regionalt och lokalt. Handlingar från den kommunala verksamheten samt från affärsverksamhet från en mycket dynamisk tid ur ekonomisk synpunkt framför allt i skogsnäringen. Räkenskaper från sågverksföretag finns. Cirka 3 600 dokument.

Olov Sundström 1843–1927: Kommunal förtroendeman, bror till Anders Sundström. Samlingen

innehåller samma typ av handlingar som Anders Sundströms.

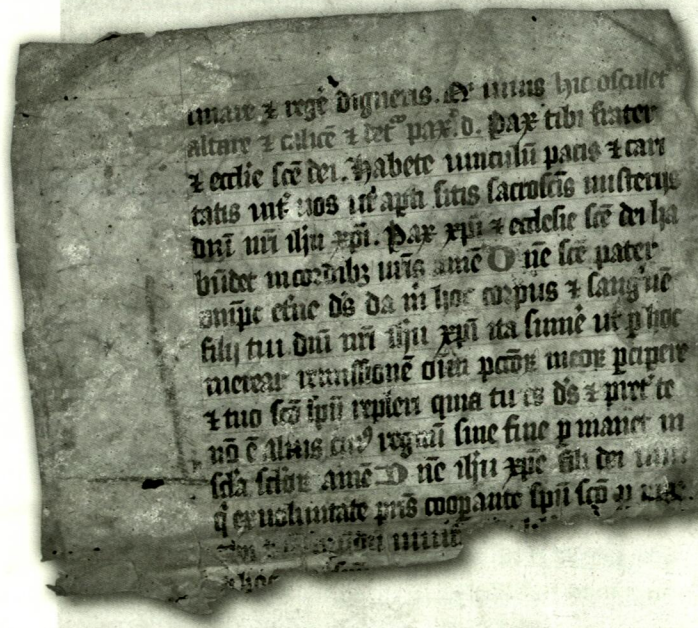
Johan (Janne) Strindlund 1893–1980: Privat hembygdsforskare som ägnade mycken tid åt att plocka fram handlingar, renskriva och översätta till modernt språk. Räkenskaper från träindustriföretag, lanthandel samt ett stort antal tidningsurklipp som berör Sidensjö. Cirka 3 000 dokument.

Gustav Byström 1873–1936: Fotosamling 350 glasplåtar från 1910 till och med 1920-talet.

En stor del av handlingarna har digitaliserats med bistånd av IVK som är ett arbetsmarknadsprojekt som pågått i Örnsköldsvik sedan några år. Det digitaliserade materialet har lagts upp på Hembygdsförbundets internetplats Bygdeband som omfattar hela landet. Varje Hembygdsförening kommer att finnas med egen sida. Det mesta av materialet kommer att bli offentligt så småningom. Hittills har över 8 000 dokument scannats, därtill kommer cirka 1 500 foton.

Johan Sandström
ordf. i Sidensjö hembygdsförening

Det gamla dokumentet

I detta nummer har vi ersatt "Den gamla bilden" med "Det gamla dokumentet". Få dokument och föremål hos länets hembygdsföreningar torde kunna överträffa detta dokument vad ålder beträffar! Det kommer från Haverö och utgörs av ett utdrag ur en medeltida kyrkohandbok med noter och latinsk text.

Originalen finns numera på Medelpadsarkivet, tidigare hos Medelpads fornminnesförening. Skannat av Ånge kommuns kulturarvsprojekt.

När chefen för Riksarkivets diplomatariekommitté besökte projektet i Fränsta förvånades hon av att ett lokalt projekt höll på att skanna medeltidsmaterial."

Nils Gunnars tavla

Den tavla, som var omslag på förra numret av tidningen, är målad av min man, Nils Gunnar Johansson. Det är snart arton år sen han gick bort, och det är naturligtvis mycket längre sen som tavlan målades. Motivet är från Å by i Gudmundrå, solnedgång efter en varm vinterdag. Det ser alla. Jag har farit förbi många gånger, och inte tänkt så mycket på just den här platsen. Men det finns historia med i allt, även den här biten av vår jord och jag ska försöka berätta om tankar den väcker upp hos mig.

Husen uppe på berget har säkert byggts av fabriksarbetare från Frånöfabriken. Den karga tomtmarken däruppe var billig, utsikten över älven lockande och väg fanns redan. Men den gulaktiga strimman på tavlan som markerar vägen utför backen är ingen vanlig bygata, utan en del av den ursprungliga kustlandsvägen genom Ådalen från gamla dar. Idag an knyter vägen till den, som konstnären stod på, men om vi går tillbaka till min barndom på 20-talet, så stack den iväg bakom det gröna huset till höger, det som då var Hambergs bryggeri, numera rivet, och vidare över järnvägen till gästgiveriet och Frånö.

Åt andra hållet kröp vägen nära skogen bort mot Knäfte och Strömnäs, bakom Torsten Viklanders gård och de byggnader, som en gång var Strömnäs AB:s ladugård. Vägen kom fram på det område, som långt tillbaka var en utmark i Strömnäs, där man lade båtsmanstorp och kallade Rotebacken, men som sen blev centrum i byn. Man var rädd om åkermarken. Om man tittar på gamla kartor kom vägen sedan fram till grinden, som markerade Myre by.

Om vi återvänder till tavlan av Å och tittar på vägen, som här går under berget, fattar vi att det varit svårt att före dynamitens dagar spränga för vägen här. Längre ner i dalen till vänster, låg sjön Talgen när jag var barn. Nu har den nästan försvunnit, men det vet vi, lerlagren i vårt landskap är de värsta i landet och närheten till järnvägen har tvingat fram den extra förstärkningen med pålningen, som just nu har gjorts där. Går vi litet längre tillbaka i historien var sjön en havsvik med strand där männen, som ligger i storgravarna i Frånö, hade sina båtar, Gudmund t ex.

En liten bit längre fram efter vägen, bakom kröken, låg skolhuset i Å, ett av de tre första i Gudmundrå. Det, liksom de lika gamla i Gumås och

Skjerted, är rivet nu, men det byggdes omkring 1870 och då fanns naturligtvis vägen där. Min gode vän, Torsten Viklander i Knäfte, som bor strax bakom kullen vi ser, har bekräftat för mig att den nedre vägen skulle ha brutits i slutet på 1700-talet. En lättnad för vägfarande, som inte behövde släpa sig uppför den här backen.

Väggkanten var bredare förr. Morfar till Torsten, fabriksarbetaren och landstingsmannen Petrus Nyman, byggde ett hus där vi ser vägen kröka. Kvinnorna i familjen inrättade påpassligt ett kafé där för vägfarande. Senare tiders krav på vägbredd tvingade bort huset.

Man kan undra över namnet Å. Vattendraget genom byn var ju bara en bäck. Den kom från Gissjön och Åmanstjärn och rann fram just vid vägen i nederkanten på tavlan. Den gav dragkraft till kvarnarna i byn. Egendomligt nog hade Gissjön ännu ett utlopp, en bäck som gynnade de sju kvarnar Strömnäsbönderna hade.

Tiderna förändrades och mjölet maldes på ett annat sätt. Den enda kvarn, som var kvar vid bäcken i min barndoms Strömnäs på 20-talet, hörde till bonden Helander. Jag minns tratten för säden, kvarnstenarna och trappan som bestod av en grov stock som man urholkat trappsteg i. En bit ovanför den anläggningen fanns rester av en stor damm som nog också drivit en kvarn.

Kvinnorna i byn hade gjort sig nytta av de gamla anläggningarna där och ställt i ordning en fin plats nedom dammen för sina tvättgrytor. Många kom hit, dragandes med smutskläderna på skottkärran, tvättbrädan, lite ved, klädlinan som de spände upp mellan träden, innan de satte vattnet i grytan på kokning. Lutpulverburken höll de i ett snöre nere i grytan tills innehållet var upplöst. Det var för vittvätten. Grönsåpan fanns också med för handtvätten av "blåkläderna", medförande den starka lukten från sulfatfabriken i Nensjö.

Min mamma tvättade där också. Bondgården vi hyrde övervåningen i, hade en relativt nybyggd ladugård med en tvättstuga innehållande murgryta. Men den skulle också användas till kokning av grismat och var inte alltid ledig. Det var alltid passande om vädret var bra med tvättbäcken. Och vi barn följde med, lekte och badade. Solen sken och smultronen mognade, vi var fullt sysselsatta. ▶

Mamma berättade, att redan när jag var spädbarn hade hon varit där och tvättat. Då vilade jag i tvättkorgen.

Några fiffiga människor hade kommit på att även utnyttja dammen till en duschanläggning. Byn hade ingen sjö att bada sig ren i så det var välkommet för många. Med en träränna leddes vattnet ned från dammen till en enkel byggnad, som bestod av ett litet omklädningsrum och sen själva badavdelningen, till vilken det ledde en trappa. Man fick stå på en stor övergiven kvarnsten och genom väggen stack vattenröret ut. Extra fint blev det sen något geni hängt en gammal sillhämtare med tusen hål i inunder. Vi kallade anläggningen helt enkelt för "duschen". Många av oss i Strömnäs använde den här bekvämligheten. Ingen hade badrum. Platsen luktade tvål på långt håll.

Skulle vara roligt veta om den finns kvar än. Min äldsta dotter har under sin barndom på 50-talet följt min moster hit och fått prova på badet, medan mosters trasmattor fick sig en duvning. Hon tyckte det var fint men kunde naturligtvis inte ana vilken lång strävsam historia som låg bakom möjligheterna till denna njutning.

Helanders kvarn och de sju andra, var det tal om i en rättegång år 1814. Tingsprotokollen från den

fick jag i avskrift en gång av Evert Åman i Strömnäs. Han hade kunskap till att översätta den svår-lästa texten till begriplighet. Evert var väl ättling till en av de instämnda och hade plockat fram dem ur gömmorna.

Det var så att en jordägare i Å, Leonhard Enerot, som tillika var bruksinspektör på Sandö glasbruk, höll på att bygga en ny kvarn men hade lagt märke till att vattenmängden i bäcken minskat betydligt. Man hade hört talas om att Strömnäsbönderna rensat i sin bäckfåra, och till

och med släpat stenar och täppt till utloppet i den sk Vabäcken, som gett Å-borna vatten. Det hade de gjort inte bara för att man i Strömnäs skulle få mer kraft till sina kvarnar, utan också för att de myraktiga ängsmarkerna kring Gissjön skulle torkas ut och bli åkermark.

Å-borna kände sig bestulna och så blev det tingsak av det hela. Många kom med åsikter och anklagelser, men hur man dividerade så fann man, att det var litet oklart, om hur mycket vatten, som förr runnit i de båda bäckarna. Byn Knäftas bönder hade hjälpt Strömnässidan med upprensningarna som tack för att de haft tillgång till deras kvarnar. Nu tillhölls alla i domslutet att inte fortsätta med utdikningen, och att inga stenar skulle dämna i Vabäcken. Man konstaterade också att det varit mer vatten i Strömnäsbäcken och nog alltid varit det. För säkerhets skull ristades märken i några stenar vid båda utloppen för ett lämpligt vattenstånd i sjön. Ingen orättvisa skulle ske mot kvarnägarna och för mycket vatten skulle inte dämmas upp för ängsmarkerna.

Alla vrår har sin historia, men allt det här tänkte nog inte Gunnar på när han målade tavlan.

Barbro Johansson

Hur kallt kan det bli?

Morfar var full av historier som han ofta själv var upphovsman till. Om han hade fötts ett århundrade senare, det vill säga i vår tid, och kunnat få en vettig skolning skulle han utan tvivel blivit en framstående författare. Morfar hette Alfrid Svensson och var färjkarl i Biskopselet.

Jag vill här föra till eftervärlden några av hans "påstådda" upplevelser. Han berättar på genuint Junselemål.

Orrjakt

Dä va'n söndamåra å jäg for iväg på skiberna oppättä Ysjö-lina. Dä va skärasnön så då geck lätt, ja, dä va sä dä blister ti skäran. Jäg haddä pepparbössa vä mäg å bra vä ammission. Tell slut så kommä jäg opp tell lilldammä hävä Ysjön mella Langvatnä och Vällnäsä. Då feck jäg si 'n örrhop däri'n björk. Jäg läddä bössa å sköt, men döm såt kvär, jäg läddä om å sköt 'n gang tell,

men döm såt kvär. Då geck jäg fram å spärkä ti ven, då rammel döm ne helä högen, ihålfrosen. Men jäg va hongri sä jäg la 'n örrä åttell 'n tjärästöbbä söm jäg haddä tännä älln ti. Jäg va tvungen tell å tirne oppen för å könna re tell'n. Men troint ji på fan, då jäg haddä tirnt oppen sä flögen.

Timmerkörning

Vintertid var morfar tvungen att ta annat arbete då ju älven var frusen och väg plogad på isen över älven. Han berättar.

Jäg haddä a Tilda vä mäg å onga däri köja.

Dä va måra då dä va bedrövlit kollt. Jäg steg upp å la tellbäka fälln över a Tilda. Fönsterä haddä rimmä igen å spisn va koll söm månsken. Jäg gjorlä opp älln å geck ut diti ställn för å stillä hästn. Män ji skä tro att jäg vart brydd då jäg geck in. Ji förstå då jäg geck diti ställn sä

Orrar på skolplansch målad av Nils Tirén. Foto: Länsmuseet Murberget.

haddä jäg stärn 'n stån å tittä på månen å där jäg hade stått där haddä skoggen frösä fast därpå väggen.

Det var så morfar roade besökare. Historierna var ofta tilltagna i överkant, men håll med om att de kan ge upphov till ett och annat leende!

Reinhold Carlerby,
Österstrinne, Sollefteå

Inbjudan

Textilarkivet, Länsmuseet i Västernorrland vill inbjuda samtliga länets hembygdsföreningar att delta i årets sommarutställning på Textilarkivet.

Utställningens arbetsnamn är Textila pärlor från länets hembygdsföreningar. Utställningsidén är att visa minst ett, eventuellt flera föremål från varje hembygdsförening i Västernorrland. Föremålen skall vara textila eller ha en textil anknytning. Har ni något som är speciellt för just eran hembygdsförening? Vi hjälper gärna till att välja ut.

Utställningen är preliminärt tänkt att öppna 14/6 2014 och pågå sommaren ut.

Om ni är intresserade att delta kontakta oss så snart som möjligt och gärna med förslag på vad ni vill ha med. Föremålen behöver vi få in senast vecka 18.

Eris Erlandsson, Tel 0611 - 886 73, Mobil 073 - 275 17 12

Avs. Medelpads & Ångermanlands Hembygdsförbund
Åstön 765, 860 35 Söråker

B
Föreningsbrev

Målat och snidat

NORRLÄNSK MÖBELKULTUR

2014.02.15–2014.08.17

Norrländsk möbelkonst från fyra sekel.
Skåp, sängar och andra möbler av mästernickare
från Västernorrland och andra norrländska landskap.

www.murberget.se
Härnösand. Öppet tis-sön 11–16
Butik & kafé, tfn 0611-886 10

murberget

Länsmuseet Västernorrland